

AB'nin "Gerileme" Manzumesi

AB'nin 1998'den bu yana üyelik sürecine ilişkin hazırladığı Türkiye İlerleme Raporu bu yıl kamuoyunda geniş yankı uyandırdı. İfade ve basın özgürlüğüne, yargıya müdahaleye ilişkin sert ifadelerin yer aldığı raporun yayımlanması geciktirilerek, 1 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen erken seçimler sonrasında bırakıldı. Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın anayasal sınırlarını aşığına ilişkin tespitlerin de yer aldığı raporda, piyasa ekonomisi ve özellikle enerji alanında sürdürülen "serbestleştirme" çalışmaları övüldü.

Erken seçimlere kadar kurulan Hükümette Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Beril Dedeoğlu; AB Heyeti'nin kendilerine raporun yayımlanmasını ertelediklerini hatırlatarak, Suriyeli mültecilerin AB ülkelerine geçişinin engellenmesi karşılığında raporun yumuşatılması teklifinde bulduklarını açıkladı. Habertürk Gazetesi'nde 12 Kasım 2015 tarihinde yayımlanan habere göre; Dedeoğlu, AB'den gelen "Seçim sonuçları için size iyilik yapıyoruz, Göç konusunu halledelim" önerisini kabul etmediklerini iddia etti.

Dedeoğlu'nun açıklamaları AB'nin tercihini AKP'nin tek başına iktidar olduğu bir Türkiye'den yana tercihte bulunduğu, ifade ve basın özgürlüğüne ilişkin ihlalleri ile Cumhurbaşkanı'nın Anayasal sınırlarını aşması gibi konuları ise küçük sorunlar olarak görme eğiliminde olduğunu ortaya koyuyor.

Suriyeli mültecilerin Avrupa'ya geçişinin zorlaştırılmaması için Almanya Başbakanı Angela Merkel de Türkiye'yi ziyaret ederek Başbakan Davutoğlu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile seçim öncesi görüşmeler gerçekleştirmişti. Ziyaretin; TMMOB, DİSK, KESK ve TBB'nin Ankara'da düzenlediği Emek ve Demokrasi ve Barış Mitingi'ne yönelik 10 Ekim'de düzenlenen bombalı saldırının hemen ardından 18 Ekim'de gerçekleştirilmesi dikkat çekti.

Gelişmeler, AB'nin AKP'nin mülteci krizine neden olan ve Suriye'yi iç savaşa sürükleyen dış politikasının seçim sonuçlarıyla değişmesini istemediği yada değişmeyeceğini ön gördüğünü ortaya koyuyor. Ortadoğu'da barışın sağlanması yerine çatışma sü-

reçlerinin AB'ye en önemli etkisi olan mülteci akınını engellemeye odaklandığı anlaşılıyor.

AKP'ye "Zorlayıcı" Destek"

İlerleme Raporu'na bakıldığında ise seçim kampanyalarının başkanlık sistemine geçiş, Kürt Sorunu ve sosyo-ekonomik konulara odaklandığına yer verilerek, şöyle denildi:

"Temel özgürlüklere genel itibarıyla saygı gösterilmiştir. Ancak adaylara ve parti binalarına yönelik olarak, bazıları ölümle sonuçlanan çok sayıda saldırı düzenlenmiştir. Uluslararası gözlemciler göre, Cumhurbaşkanı'nın tutumu, iktidar partisine destek verilmesi ve Anayasa'da Cumhurbaşkanı için tanımlanan yetkilerin aşılması şeklinde algılanmıştır. Kamu kaynak-

AB, Enerjideki Serbestleştirmeden Mutlu

2015 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun "Enerji" bölümünden Türkiye'nin bu alanda AB'ye hazır olduğu vurgulanarak, "Geçtiğimiz yıl özellikle arz güvenliği, iç elektrik pazarı ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin ilerlemeler kaydedildi" denildi. Elektrik piyasasının serbestleştirilmesinin AB'nin Üçüncü Enerji Piyasası kriterlerini ile uyum düzeyinin yüksek olduğunun vurgulandığı raporda, geçtiğimiz yıl yenilenebilir enerji için gösterilen çabanın artırılarak sürdürüldüğü vurgulandı.

Enerji santrallerinin özelleştirilmesinin sürdürüldüğünün vurgulandığı raporda, serbest tüketicinin tedarikçisinin seçebileceği minimum tüketim değerinin düşürmesine dikkat çekildi. AB'ye uyum sürecinde en önemli gelişmenin EPIAŞ'ın kurulmasıyla toptan elektrik piyasasındaki düzenlemelerde yaşandığına yer verilen raporda, "Şirket, Türkiye'de tam liberal elektrik ve gaz piyasasının oluşturulmasını kolaylaştıracaktır" denildi. Kamuoyunda "kara borsa" olarak bilinen elektrik borsasına ilişkin Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği'nin Mart ayında "gün içi" teklif verilmesine olanak sağlayacak ve iletim sistemindeki kayıpları gözetken ve serbest tüketicilerin şirket değiştirebilmelerini kolaylaştıracak değişikliklerin yapıldığı belirtildi.

Elektrik piyasasında yasa ile öngörülen maliyet esaslı fiyatlandırmanın gerçek anlamda uygulanmadığı iddiasına yer verilen raporda, mevcut çapraz sübvansiyonlar 2016 yılına kadar devam edeceği belirtildi. Özelleştirme

larının AKP kampanyasını desteklemek için kullanılması eleştirilmiştir. Basın daha fazla baskı ve sindirme ile karşı karşıya kalmıştır ve bu durum oto sansürü artırmıştır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) şeffaflığı ve bağımsızlığına ve özellikle seçimle ilgili konularda yargı yolunun mevcut olmaması dolayısıyla Yüksek Seçim Kurulu'nun şeffaflığına ilişkin endişeler oluşmuştur."

Seçimlere özellikle 10 Ekim'de Ankara'da düzenlenen bombalı saldırısı sonrası "zorlayıcı" bir güvenlik ortamından gidildiğine yer verilen raporda, "Basın kuruluşlarına ve parti aday ve binaları ile seçim kampanyasında görevli kişilere yönelik olarak düzenlenen saldırılarla birlikte ülke genelinde gerilim yükselmiştir" denildi. Uluslararası gözlemciler göre, seçimlerde gerçek ve farklı siyasi seçenekler arasında seçim yapabilmesine rağmen serbestçe kampanya yürütme imkanını sınırlandırıldığına dikkat çekilen rapora, "basın özgürlüğü ciddi bir endişe konusu olmuştur" denildi.

"Erdoğan'ın Gündemi: Başkanlık"

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türkiye'de anayasal yetki sınırlarını aştığı yönünde eleştirilere neden olacak biçimde iç ve dış politika konularına müdahil olmaya devam ettiğine yer verilen raporda, "Cumhurbaşkanı'nın öncelikleri, başkanlık sistemine dayanan bir yönetim biçimini kuran yeni bir anayasanın kabul edilmesi ve Gülen Hareketi'nin etkisi altında olan ve devlet içinde olduğu iddia edilen 'paralel yapı' ile mücadele edilmesini içermektedir" denildi.

Seçim Hükümetine Övgü

Seçim sonrası Başbakan Davutoğlu liderliğinde kurulan geçici hükümetin temel politikalarda sürekliliği sağladığı ve AB katılım sürecine önem verdiği ifade edilen raporda, "Türkiye genelindeki sivil toplumla bir dizi iştişelerde bulunmak suretiyle de iletişim stratejisini uygulamıştır" denildi. Geçici hükümet döneminde birkaç reform yapıldığı ifade edilirken, reformlara ise değinilmedi.

"Gazetecilerin Sindirilmesi"

Türkiye'de çoğu Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla it-

ham edilen ya da bu suçlardan haklarında hüküm verilen gazetecilerin sayısının 20'den fazla olduğu bilgisi-ne yer verilen raporda, "Gazetecilerin Sindirilmesi" başlığı altında şöyle denildi:

"Hükümetin basın üzerindeki güçlü baskısını devam ettirmesi nedeniyle çok sayıda tutuklama, duruşma, gözaltı, kovuşturmayla ilaveten sansür davaları ve işten çıkarmalar da meydana gelmiştir. Bazı uluslararası gazeteciler sınır dışı edilmiştir. Devlet ve devlet dışı aktörler tarafından gazetecilere ve basın kuruluşlarına sıklıkla yöneltilen tehditler ve çeşitli şekillerdeki sindirme eylemleri ciddi endişe konusu olmaya devam etmektedir. Gazetecilere yönelik münferit fiziksel saldırılar gerçekleşmiştir; bunlar yetkililer tarafından soruşturulmaktadır. Doğu ve güneydoğuda tırmanan şiddet ve ülke çapında artan gerilim karşısında basın kuruluşlarına yönelik bir dizi saldırı gerçekleşmiş ve yetkili makamlar, basın özgürlüğünü daha da kısıtlayan girişimlerde bulunmuştur."

İfadeye "Hakaret" Kelepçesi

Cumhurbaşkanı'na hakaret suçlamasının yaygınlaştığına dikkat çekilen ilerleme raporunda gelişmeler şöyle aktarıldı:

"Cumhurbaşkanı'na hakaret iddiasıyla, gazetecilere, yazarlara, sosyal medya kullanıcılarına ve diğer vatandaşlara hapis cezası, cezanın ertelenmesi ve adli para cezasıyla sonuçlanabilecek davaların açılması yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Gazetecilerin sindirilmesine yönelik bu ortam giderek artan biçimde oto sansüre yol açmaktadır."

Ankara'da ve Suroç'ta gerçekleşen terör saldırılara ilişkin haberler de olduğu gibi yayın yasaklarının tekrarlanan bir uygulamaya dönüştüğüne yer verilen raporda, yaratılan baskı ortamı şöyle anlatıldı:

süreçleri ile enerji maliyetlerinin artışı ve enerji yoksulu geniş yurttas kesimlerinin oluştuğu raporda kendine yer bulamazken, küçük bir azınlığı ilgilendiren sübvansiyon konusu gündem haline getirildi. Tüm ülkeyi elektriksiz bırakan 31 Mart 2015 tarihinde yaşanan sistem çökmesine ise raporda yer verilmedi. Kesintinin temel nedeni olan sistemin teknik kriterler yerine kar eksenli maliyet tabanlı dengelenmeye çalışılması sorununa ise hiç değinilmedi. Tam tersine maliyet tabanlı fiyatlandırma ısrarıyla kamunun fiyat belirlemediği sınırlı rolünün de sıfırlanması talep edildi.

Yenilenebilir ve Nükleer Uyarısı

Şubat ayında yeni bir ulusal yenilenebilir enerji eylem planını yayımlandığına yer verilen raporda, enerji verimliliği konusunda planlarda herhangi bir spesifik hedef olmamasına dikkat çekildi. Verimliliğe ilişkin "Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü'nün kapasitesi güçlendirilmelidir. Enerji Verimliliği Kanunu ve bu kanunla ilgili mevzuat AB'nin Enerji Verimliliği Direktifi ile uyumlu değildir" ifadeleri raporda yer buldu.

Nükleer güvenlik ve radyasyondan korunmaya ilişkin mevzuatın AB müktesebatıyla uyum konusunda ilerleme kaydedilmediğine yer verilen raporda, "Türkiye, Yakıt Yönetimi ve Radyoaktif Atık Yönetimi Güvenliği Sözleşmesi henüz imzalanmadı. Aynı durum nükleer enerji ve radyasyondan korunma konularında bağımsız düzenleyici bir kurum oluşturulmasına ilişkin çerçeve yasa hazırlanmasında da geçerlidir" denildi.

"Devlete, kurumlarına, çalışanlarına ya da devlete ilişkin diğer sembollere yönelik hakaret suçunu düzenleyen ceza mevzuatı, gazetecilere, avukatlara ve sosyal medya üzerinden hükümeti ve hükümet yetkililerini eleştiren kişilere karşı çok yaygın biçimde işletilmektedir. İnternet sitelerinin, mahkeme kararıyla ya da mahkeme kararı olmaksızın engellenmesi devam etmektedir. Türkiye'nin Twitter'a ilettiği içerik silme ya da hesabın askıya alınması taleplerinin sayısı dünyadaki tüm diğer ülkelerinden daha fazladır."

"Serbestleşme Derinleşsin"

İlerleme Raporu'nda "Ekonomik Kriterler" bölümünde Türkiye'deki piyasa ekonomisinden övgü ile bahsedilerek, "Türk ekonomisi iyi gelişmiş ve işleyen bir piyasa olarak kabul edilebilir" denildi. Doğalgaz ve elektrik fiyatlarına ilişkin kamunun dengeleyici müdahalelerinin sürdüğüne yer verilen raporda, kontrolün bütünüyle piyasaya bırakılması gerektiği vurgulandı. Enerji alanının serbestleştirilmesinde "ilerleme" kaydedildiğine yer verilen raporda, Mart 2013'de Elektrik Piyasası Kanunu'nda yapılan değişiklikle piyasa açıklık oranın

2014'de yükseldiği ve 2016 itibarıyla yüzde 100'e ulaşmasının beklendiği belirtildi. Raporda, doğalgaz alanında ise kamu şirketi BOTAŞ'ın faaliyet yürüttüğüne dikkat çekilerek, bu alanın serbestleştirilmesi için daha fazla "ilerleme" beklentisine yer verildi.

Dolaşım İkilemi

AB ile yürütülen müzakerelerde önemli bir başlık olan "Malların Serbest Dolaşımı" konusu raporda, "Türkiye bu fasılda oldukça hazırlıklıdır" denildi. Bu fasılda gümrüklerde AB ürünlerine uygulanan test ve işlemlerin hızlandırılmasıyla talep edildi. Türkiye, Gümrük Birliği kuralına aykırı olarak, oyuncak ve ayakkabı gibi ürünlerin ithalatı için ilave test ve uygunluk değerlendirmesi yapmakla suçlandı. Türkiye'nin teknoloji çöplüğü haline gelmemesi için ikinci el mallar için uygulanan kısmi kısıtlamaların bile eleştirildiği raporda, "İkinci el mallar için hâlâ lisans talep edilmektedir" denildi. Ürünlerin teknik standartlarına ilişkin AB ile Türkiye arasındaki genel uyumun yüzde 97 düzeyinde olduğuna yer verilen raporda, "Türkiye, çoğunluğu düzenlenmemiş alanda olmak üzere bazı yeni zorunlu standartları kabul etmeye ve

mevcut olanları değiştirmeye devam etmiştir" denildi.

"Malların Serbest Dolaşımı" konusundaki uyuma geniş yer verilen raporda "İşçilerin Serbest Dolaşımı" ilişkin ise uyumun "başlangıç" aşamasında olduğu vurgulandı. Raporda küçük bir yer ayrılan bu bölümde "Geçtiğimiz yıl hiç ilerleme kaydedilmemiştir" denildi. Son 30 yıldır uygulanan politikalar ile AB'de üretilen malların Türkiye'ye girişi önünde engel kalmazken, Türkiyeli işçilerin Avrupa'da meslektaşlarıyla aynı sosyal haklardan faydalanarak AB ülkelerinde çalışmasına ilişkin adım atılmasına izin verilmediği anlaşılıyor.

Çifte Standart Talebi

"İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi" başlıklı bölümde Türkiye'de çalışmak veya iş kurmak isteyen AB ülkelerinin vatandaşlarına ilişkin kısıtlamalar ise eleştirildi. Yabancıların Çalışma izinleri Hakkında Kanun'un uygulanmasına ilişkin mevzuatta değişiklikler yapıldığına yer verilen raporda, "AB müktesebatına aykırı bir şekilde, turist rehberlerine ilişkin yönetmelikte vatandaşlık şartı bulunmaktadır" ifadelerine yer verildi. Eğitimini yabancı ülkede tamamlamış eczacıların, diplomalarının tanınması koşuluyla, Türkiye'de çalışmalarına olanak sağlanması ise olumlu gelişme olarak sunuldu. İlerleme Raporu'nda Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun meslek standartları ilişkin kimi düzenlemelerinde mütakabiliyet veya vatandaşlık araması ve dil şartı getirmesi eleştirildi.

Rapor, Türkiye'nin AB ülkelerinde üretilen malların serbestçe girdiği, ucuz iş gücüne sahip ve AB üyesi ülkelerin vatandaşlarının istediği gibi iş kurabileceği veya çalışabileceği bir komşu ülke olarak konumlandırılmak istediği gerçeğine böylece ayna tutuyor.

AB'den BTK ve TİB için Özerlik Çağrısı

2015 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun "Bilgi Toplumu ve Medya" başlıklı bölümünde ise Türkiye'de geçtiğimiz yıl elektronik ticarete ilişkin AB müktesebatına yakın bir yasal düzenleme yapıldığı belirtilerek, "geçtiğimiz yıl bazı ilerlemeler yaşandı" ifadeleri kullanıldı.

İfade özgürlüğü, kişisel verilerin korunmasına ilişkin sorunlara değinilen raporda, ciddi sorunlar olarak "pazara erişim özgürlüğü korunması ve sektörde aşırı düzenleme yapılması" sayıldı. İfade özgürlüğünü ve kişisel verilerin korunması için yasal düzenleme yapılması gerektiğine işaret edilen raporda, elektronik haberleşme alanına ilişkin yetkilendirme rejiminin AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi istendi.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) da dahil olmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) özerkliğinin garanti altına alınması istenilen raporda, frekansların daha iyi kullanımın sağlanması için birden çok paket hizmet sunmak isteyen imtiyazlı operatörlere yönelik kısıtlamaların kaldırılması talep edildi. Belediyelerin telekom şirketlerinin alt yapı çalışmalarını yol hakkı için ek ücretler istemesi ise eleştirildi.